QURILISH KORXONALARI BOSHQARUVIGA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISH VA ULARNING IQTISODIY MEXANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI

Mamajonova Nodiraxon Alisher qizi
Andijon davlat universiteti

Annotatsiya. *Maqolada qurilish korxonalari boshqaruviga innovatsiyalarni joriy etishning nazariy va amaliy jihatlari hamda korxonaning iqtisodiy mexanizmiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar tahlil qilingan. Moliyaviy ta'minot, xodimlar malakasi, boshqaruv vakolatlarining taqsimlanishi, xarajatlar tarkibi, investitsion faollik va raqamli tayyorgarlikning innovatsion o'zgarishlar bilan bog'liqligi yoritilgan. Raqobat, buyurtmachilar talabi, resurslar narxi, moliyalashtirish shartlari va institutsional muhitning boshqaruv qarorlariga ta'siri ko'rib chiqilgan. Tahlil asosida moliyaviy rejalashtirish, xarajatlar nazorati, axborot almashinuvi va xodimlar kompetensiyalarini o'zaro muvofiqlashtirishga qaratilgan takliflar shakllantirilgan. Innovatsiyalarni korxona ehtiyojlari va resurslariga mos ravishda bosqichma-bosqich joriy etish hamda ularning natijalarini iqtisodiy va ishlab chiqarish ko'rsatkichlari orqali baholash zarurati asoslangan.*

Kalit so'zlar: *qurilish korxonasi, boshqaruv innovatsiyalari, iqtisodiy mexanizm, moliyaviy resurslar, xarajatlarni boshqarish, investitsiya, inson kapitali, raqamlashtirish, raqobat, BIM, iqtisodiy samaradorlik.*

Аннотация: *В статье анализируются теоретические и практические аспекты внедрения инноваций в управление строительными предприятиями, а также внутренние и внешние факторы, влияющие на экономический механизм их функционирования. Раскрывается взаимосвязь финансового обеспечения, квалификации персонала, распределения управленческих полномочий, структуры затрат, инвестиционной активности и цифровой готовности с инновационными преобразованиями. Рассматривается влияние конкуренции, требований заказчиков, цен на ресурсы, условий финансирования и институциональной среды на принятие управленческих решений. На основе анализа сформулированы предложения по согласованному совершенствованию финансового планирования, контроля затрат, обмена информацией и компетенций персонала. Обоснована необходимость*

поэтапного внедрения инноваций с учётом потребностей и ресурсов предприятия, а также оценки результатов их внедрения посредством экономических и производственных показателей.

Ключевые слова: *строительное предприятие, управленческие инновации, экономический механизм, финансовые ресурсы, управление затратами, инвестиции, человеческий капитал, цифровизация, конкуренция, информационное моделирование зданий (BIM), экономическая эффективность.*

Abstract: *This article examines the theoretical and practical aspects of introducing innovations into construction enterprise management, alongside the internal and external factors influencing the economic mechanisms through which these enterprises operate. It explores the relationships between innovation-driven change and financial provision, staff qualifications, the allocation of managerial authority, cost structure, investment activity, and digital readiness. The influence of competition, client requirements, resource prices, financing conditions, and the institutional environment on managerial decision-making is also considered. Based on the analysis, the article proposes measures to align financial planning, cost control, information exchange, and staff competencies. It establishes the need for the phased implementation of innovations in accordance with enterprise needs and resources, and for the assessment of their outcomes using economic and operational performance indicators.*

Keywords: *construction enterprise, management innovation, economic mechanism, financial resources, cost management, investment, human capital, digitalisation, competition, building information modelling (BIM), economic efficiency.*

Kirish

Qurilish korxonalari ishlab chiqarish quvvatlari va ijtimoiy infratuzilmani yaratish, investitsiya loyihalarini amalga oshirish hamda aholi bandligini ta’minlashda muhim o‘rin tutadi. Ularning faoliyati loyiha asosida tashkil etilishi, ishlarning turli obyektlarda bajarilishi va buyurtmachi, loyihachi, pudratchi hamda yetkazib beruvchilar o‘rtasidagi hamkorlikka tayanishi bilan tavsiflanadi. Bu xususiyatlar resurslar, muddatlar, sifat va moliyaviy majburiyatlarni birgalikda boshqarishni talab qiladi.

Qurilish korxonasining iqtisodiy mexanizmi moliyaviy rejalashtirish, narxni shakllantirish, daromad va xarajatlarni boshqarish, investitsiyalash, mehnatni rag‘batlantirish hamda faoliyat natijalarini nazorat qilishga xizmat qiluvchi o‘zaro

bog‘liq usul va vositalar majmuasidir. Ushbu mexanizmning samaradorligi alohida resurslarning mavjudligidan tashqari, ularni korxonaning strategik va joriy vazifalariga muvofiq taqsimlashga ham bog‘liq.

Boshqaruvga innovatsiyalarni joriy etish mazkur munosabatlarni takomillashtirish imkonini beradi. Maqolada boshqaruv innovatsiyalari korxona faoliyatida amalda qo‘llanadigan yangi yoki sezilarli takomillashtirilgan rejalashtirish, muvofiqlashtirish, hisob, nazorat va qaror qabul qilish usullari sifatida talqin etiladi. Innovatsiyani baholashda uning yangiligi bilan birga amaliyotga tatbiq etilganligini hisobga olish OECD va Eurostatning innovatsiyalarni o‘lchash yondashuviga mos keladi [1]

Raqobatning kuchayishi, qurilish materiallari narxining o‘zgarishi, texnologik yangilanish va buyurtmachilar talablarining murakkablashuvi an’anaviy boshqaruv usullarini qayta ko‘rib chiqishni taqozo etadi. Biroq yangi dastur yoki boshqaruv usulining joriy qilinishi o‘z-o‘zidan iqtisodiy natijani kafolatlamaydi. Natija moliyalashtirish, xodimlar kompetensiyasi, axborot sifati va tashkiliy tayyorgarlikning o‘zaro muvofiqligiga bog‘liq.

Tadqiqotning maqsadi qurilish korxonalari boshqaruviga innovatsiyalarni joriy etishga ta’sir qiluvchi omillarni tizimlashtirish hamda ularning korxona iqtisodiy mexanizmi bilan bog‘liqligini ochib berishdan iborat. Tahlil nazariy va tahliliy xususiyatga ega bo‘lib, omillarning ta’sir yo‘nalishlarini izohlashga qaratilgan; ularning miqdoriy ta’siri korxonalar kesimidagi empirik ma’lumotlar orqali baholanmagan.

Asosiy qism

Qurilish korxonalarida innovatsiyalarni joriy etish ikki tomonlama bog‘liqlikni yuzaga keltiradi. Bir tomondan, mavjud moliyaviy, tashkiliy va kadrlar salohiyati yangi usullarni o‘zlashtirish imkoniyatini belgilaydi. Ikkinchi tomondan, amaliyotga tatbiq etilgan innovatsiyalar xarajatlar tarkibi, mehnat unumdorligi, axborot almashinuvi va boshqaruv qarorlarining sifatiga ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli innovatsiyalarni joriy etish shartlari bilan ularning iqtisodiy natijalarini farqlash lozim.

Masalan, xarajatlarni raqamli nazorat qilish tizimi uchun dastlab dasturiy ta’minot, ma’lumotlarni tartibga solish va xodimlarni o‘qitishga mablag‘ sarflanadi. Keyingi natija esa xarajatlarni aniqlash tezligi, xatolar kamayishi va boshqaruv qarorlarining asoslanganligi orqali namoyon bo‘lishi mumkin. Bunday bog‘liqlik innovatsion o‘zgarishlarni boshlang‘ich xarajatlar va kutilayotgan foydalar birligida baholashni talab qiladi.

Qurilish korxonasining moliyaviy ta’minoti innovatsiyalarni joriy etish imkoniyatini belgilovchi asosiy ichki omillardan biridir. Texnika xaridi, dasturiy ta’minot, hisob tizimini yangilash va xodimlarni tayyorlash o‘z mablag‘lari, taqsimlanmagan foyda, kredit, lizing yoki boshqa moliyalashtirish manbalari hisobidan amalga oshirilishi mumkin. Bunda moliyalashtirish manbasining mavjudligi bilan birga uning qiymati, muddati va korxona pul oqimlariga muvofiqligi ham baholanishi zarur.

Aylanma mablag‘lar yetishmovchiligi sharoitida uzoq muddatda foyda keltirishi kutilayotgan innovatsiya ham joriy to‘lov qobiliyatini zaiflashtirishi mumkin. Shuning uchun innovatsion xarajatlar ish haqi, materiallar xaridi va pudratchilar oldidagi majburiyatlar bilan muvofiqlashtirilishi lozim. Moliyaviy barqarorlik yangilanishning zarur sharti, innovatsion samaradorlik esa ushbu mablag‘lardan foydalanish natijasidir.

Xodimlar malakasi va o‘rganish salohiyati yangi boshqaruv usullarini amaliyotga tatbiq etishda muhim ahamiyatga ega. Qurilish korxonasi mutaxassislaridan kasbiy bilim bilan bir qatorda moliyaviy tahlil, loyiha boshqaruvi, raqamli hisob va ma’lumotlar bilan ishlash ko‘nikmalari talab etiladi. OECD tahliliga ko‘ra, kichik va o‘rta korxonalarning raqamli o‘zgarishlarga moslashuvi ularning mavjud imkoniyatlari, foydalanilayotgan texnologiyalar murakkabligi va faoliyat xususiyatlariga bog‘liq[2] Shu asosda malaka oshirishni dasturdan foydalanish bo‘yicha qisqa yo‘riqnoma bilan cheklamaslik lozim. Xodim raqamli tizimga kiritayotgan ma’lumotning iqtisodiy mazmunini, uning keyingi hisob-kitoblarga ta’sirini va o‘z javobgarligini tushunishi kerak.

Vazifalar va vakolatlar taqsimoti ham innovatsion o‘zgarishlarning muhim shartidir. Kichik korxonada bir rahbarning moliya, ta’minot va ishlab chiqarish masalalarini birgalikda yuritishi dastlab xarajatlarni tejashi mumkin. Faoliyat ko‘lami kengayganda esa bunday markazlashuv qarorlar kechikishi va nazoratning zaiflashishiga olib kelishi ehtimoli mavjud. Shu bois loyiha rahbari, moliyaviy xizmat, ta’minot bo‘limi va texnik mutaxassislarning mas’uliyati aniq belgilanishi zarur.

Qurilish korxonasining iqtisodiy mexanizmida moliyaviy natijalarni boshqarish markaziy o‘rin tutadi. Bunda daromad, foyda va pul oqimlarini farqlash muhim: hisobda foyda qayd etilishi korxona barcha joriy majburiyatlarini bajarish uchun yetarli pul mablag‘iga ega ekanligini anglatmaydi. Buyurtmachilar to‘lovlari va qurilish xarajatlari muddatlarining mos kelmasligi likvidlikka bosim o‘tkazishi mumkin.

Boshqaruv tahlili quyidagi ko‘rsatkichlarni qamrab olishi maqsadga muvofiq:

- bajarilgan ishlar hajmi va shartnomalar bo‘yicha tushum;
- obyektlar hamda ish turlari tannarxi;
- bevosita va bilvosita, doimiy va o‘zgaruvchan xarajatlar;
- loyiha rentabelligi va korxona foydasi;
- pul oqimlari, debitorlik va kreditorlik qarzlari;
- texnika va asosiy vositalardan foydalanish darajasi;
- rejalashtirilgan va haqiqiy xarajatlar o‘rtasidagi tafovutlar.

Boshqaruv innovatsiyalarining ushbu yo‘nalishdagi vazifasi hisob axborotini tezkor shakllantirish va chetlanishlarning sabablarini aniqlashdan iborat. Xarajatlar monitoringi faqat sarfning oshganini qayd etish bilan cheklanmasdan, uning material narxi, ish hajmi, texnologik o‘zgarish yoki qayta bajarilgan ish bilan bog‘liqligini ko‘rsatishi lozim.

Qurilishda tejamkor boshqaruv yondashuvi resurs isrofini kamaytirish va buyurtmachi uchun qiymat yaratishni birgalikda ko‘rib chiqadi. Lean Construction Institute materiallarida ham ushbu maqsadlar loyiha ishtirokchilari hamkorligi va jarayonlarni uzluksiz yaxshilash bilan bog‘langan[3]. Demak, xarajatlarni maqbullashtirish sifat yoki xavfsizlik hisobidan tejashga emas, samarasiz operatsiyalarni aniqlashga asoslanishi kerak.

Foydani taqsimlashda mulkdorlar daromadi, zaxira shakllantirish va reinvestitsiya ehtiyojlari muvofiqlashtirilishi zarur. Oilaviy mulkchilikdagi qurilish korxonalarida korxona mablag‘lari bilan oilaning shaxsiy xarajatlarini ajratish alohida ahamiyatga ega. Foydani taqsimlash tartibining oldindan belgilanishi innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning barqarorligini oshirishi mumkin.

Investitsion faollik qurilish korxonasining texnik va boshqaruv salohiyatini yangilash imkoniyatini belgilaydi. Investitsiyalar qurilish texnikasi, ishlab chiqarish bazasi, raqamli infratuzilma, xodimlar malakasi, yangi xizmatlar va boshqaruv jarayonlarini rivojlantirishga yo‘naltirilishi mumkin.

Innovatsion loyihani baholashda faqat xarid qiymatini hisobga olish yetarli emas. Dastur yoki texnologiyani mavjud tizimlarga moslashtirish, ma’lumotlarni ko‘chirish, xodimlarni tayyorlash, xizmat ko‘rsatish va keyingi yangilanish xarajatlari ham aniqlanishi lozim. Aks holda kutilayotgan iqtisodiy samara ortiqcha baholanishi mumkin.

Investitsion qarorlar kutilayotgan pul oqimlari, qoplanish muddati, moliyalashtirish qiymati va risklar asosida qabul qilinishi zarur. Natijalarga buyurtmalar hajmi, texnologiyadan foydalanish darajasi hamda xodimlarning uni o‘zlashtirish tezligi ta’sir etadi. Shu sababli asosiy taxminlar o‘zgarganda loyiha natijasi qanday o‘zgarishini baholash maqsadga muvofiq.

Korxona uchun yangi yechimni avval bitta obyekt yoki boshqaruv jarayonida sinovdan o‘tkazish taklif etiladi. Sinov natijalari asosida uni kengaytirish, qayta moslashtirish yoki qo‘llashdan voz kechish to‘g‘risida qaror chiqarish mumkin. Bunday tartib cheklangan resurslarni iqtisodiy jihatdan asoslangan yo‘nalishlarga taqsimlashga yordam beradi.

Qurilish korxonalarida innovatsiyalarni joriy etish tashqi iqtisodiy va institutsional muhit bilan bog‘liq. Ushbu omillar korxona tomonidan to‘liq boshqarilmasa-da, ularning ta’sirini rejalashtirish va risklarni baholashda hisobga olish mumkin.

Raqobat muhiti korxonalarni ish sifati, bajarish muddati, narx va xizmat ko‘rsatish shartlarini takomillashtirishga undaydi. Biroq raqobatning kuchayishi har doim innovatsion xarajatlar oshishini anglatmaydi: foyda marjasi qisqarganda yangilanish uchun mavjud mablag‘ ham kamayishi mumkin.

Buyurtmachilar talabi qurilish yechimlari, energiya samaradorligi, loyiha axborotining shaffofligi va topshirish muddatlariga ta’sir qiladi. Korxonaning talabdagi o‘zgarishlarni o‘z vaqtida aniqlashi xizmatlar tarkibi va boshqaruv usullarini moslashtirishga imkon beradi.

Resurslar narxi va ta’minot sharoitlari qurilish tannarxi hamda loyiha budjetiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Materiallar, yoqilg‘i va transport xizmatlari narxining o‘zgarishi xarid rejalari, zaxiralar va yetkazib beruvchilar bilan hisob-kitoblarni qayta ko‘rib chiqishni talab etishi mumkin.

Moliyalashtirishning mavjudligi va qiymati innovatsion loyihalar ko‘lamini belgilaydi. Kredit foizi, ta’minot talablari va to‘lov jadvali korxona pul oqimlariga mos kelmasa, texnologik yangilanishning iqtisodiy jozibadorligi pasayadi.

Soliq va institutsional muhit rejalashtirish, hisobot va investitsion qarorlarga ta’sir qiladi. Qo‘llab-quvvatlash dasturlari, konsalting va ta’lim imkoniyatlaridan foydalanishda korxonaning tegishli shartlarga muvofiqligi alohida tekshirilishi lozim.

Hamkorlarning texnologik tayyorgarligi ham muhim omildir. Loyihachi, pudratchi va yetkazib beruvchilar ma’lumot almashishning turli tartiblaridan foydalansa, korxona ichidagi raqamlashtirishning foydasi cheklanishi mumkin. EU BIM Task Group qo‘llanmasi qurilishdagi raqamli o‘zgarishlarni umumiy yondashuv va muvofiqlashtirilgan joriy etish doirasida ko‘rib chiqadi[4].

Raqamlashtirish qurilish korxonasining hisob, rejalashtirish va nazorat jarayonlarini bog‘lash imkonini beradi. Elektron hisob tizimlari pul mablag‘lari, materiallar, texnika va bajarilgan ishlar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni jamlaydi. Korxona resurslarini rejalashtirish — ERP tizimlari ushbu ma’lumotlarni turli

bo‘linmalar o‘rtasida birlashtirishga, CRM vositalari esa buyurtmachilar bilan munosabatlarni tartibga solishga xizmat qiladi.

Qurilish axborotini modellashtirish — BIM loyiha ma’lumotlarini obyektning hayotiy sikli davomida yaratish va boshqarish jarayoni sifatida tavsiflanadi. U axborotga boy raqamli modellar va tegishli tuzilmaviy ma’lumotlardan foydalanishni nazarda tutadi[5]. Korxona boshqaruvi nuqtayi nazaridan uning ahamiyati loyiha ishtirokchilarining bir-biriga mos axborot asosida ishlash imkoniyati bilan bog‘liq.

Raqamli vositalar xarajatlar, muddatlar va ish hajmlarini qiyoslashni yengillashtirishi mumkin. Biroq ularning ishonchliligi kiritilgan ma’lumotlarning to‘liqligi va aniqligiga bog‘liq. Shu sababli ma’lumotlarni kiritish, tasdiqlash, yangilash va ulardan foydalanish vakolatlari oldindan belgilanishi zarur.

Kichik va o‘rta qurilish korxonalari uchun raqamli yechimlar ko‘lami mavjud resurslarga mos bo‘lishi lozim. OECD hisobotida ham kichik korxonalar murakkab raqamli texnologiyalarni o‘zlashtirishda yirik korxonalarga nisbatan ko‘proq cheklovlarga duch kelishi ko‘rsatiladi [6]. Shu bois dastlab elektron hisob va hujjat aylanishini tartibga solish, keyinchalik tizimlar integratsiyasiga o‘tish asosli yondashuvdir.

Raqamlashtirishni innovatsiyaning yagona shakli sifatida talqin qilish to‘g‘ri emas. Vazifalarni qayta taqsimlash, loyihalararo bilim almashinuvi, rag‘batlantirish va ichki nazorat usullarini takomillashtirish ham boshqaruvni yangilashga xizmat qilishi mumkin.

Innovatsiyalarni joriy etish xodimlarning ish tartibi, vakolatlari va natijalarini baholash mezonlariga ta’sir qiladi. Shu sababli jarayonning muvaffaqiyati texnik tayyorgarlik bilan bir qatorda rahbariyat va xodimlar o‘rtasidagi muloqotga ham bog‘liq. Yangilanish maqsadlari tushuntirilmasa, qo‘shimcha ish yuklamasi yoki nazorat kuchayishi haqidagi xavotirlar yuzaga kelishi mumkin.

Xodimlarni o‘zgarishlarni rejalashtirishga jalb etish amaliy muammolarni aniqlashga yordam beradi. Masalan, materiallar hisobini yurituvchi mutaxassis, uchastka boshlig‘i va moliyachi yangi tizimdan turli maqsadlarda foydalanadi. Ularning ehtiyojlari kelishilmasa, bir xil ma’lumotni takroran kiritish va hisobotlar o‘rtasida tafovutlar paydo bo‘lishi mumkin.

Rag‘batlantirish tizimi ham yangilanish maqsadlariga moslashtirilishi kerak. Faqat ish hajmini oshirishga yo‘naltirilgan baholash sifat, hujjatlashtirish va resurslarni tejash vazifalarini ikkinchi darajaga tushirishi mumkin. Shu bois xodim natijalarini baholashda unumdorlik, sifat, muddat va axborot intizomi birgalikda hisobga olinishi lozim.

Oilaviy mulkchilikdagi qurilish korxonalarida qarindoshlik munosabatlari bilan xizmat vakolatlarini farqlash alohida ahamiyatlidir. Ishonch va umumiy manfaatlar hamkorlikni yengillashtirishi mumkin, biroq vazifalar taqsimoti kasbiy kompetensiyaga asoslanishi zarur. Korxona rivojlangan sari rahbarlar zaxirasini yaratish, tashkiliy bilimlarni saqlash va boshqaruv davomiyligini rejalashtirish talab etiladi.

Qurilish korxonalarida innovatsion boshqaruvning iqtisodiy natijadorligini oshirish uchun quyidagi yo‘nalishlar taklif etiladi.

Birinchidan, moliyaviy rejalashtirishni loyiha rejalari bilan bog‘lash zarur. Daromadlar va xarajatlar budjeti, pul oqimlari prognozi hamda kutilmagan sarflar zaxirasi qurilish ishlarining bajarilish bosqichlariga muvofiqlashtirilishi kerak.

Ikkinchidan, obyektlar bo‘yicha ichki xarajatlar nazoratini rivojlantirish lozim. Reja va haqiqiy xarajatlar o‘rtasidagi tafovutlar aniqlanib, ularning sabablari hamda tegishli mas’uliyat markazlari belgilanishi zarur.

Uchinchidan, xodimlarning moliyaviy, boshqaruv va raqamli kompetensiyalarini oshirish talab etiladi. O‘qitish mazmuni lavozim vazifalari va amalda joriy etilayotgan vositalarga mos bo‘lishi kerak.

To‘rtinchidan, innovatsion investitsiyalarni tanlash va baholash tartibini shakllantirish maqsadga muvofiq. Loyihalar kutilayotgan foyda, umumiy joriy etish xarajati, qoplanish imkoniyati va risklar asosida taqqoslanishi lozim.

Beshinchidan, raqamlashtirishni bosqichma-bosqich amalga oshirish zarur. Dastlab ma’lumotlar sifati va hisob jarayonlari tartibga solinib, keyinchalik tegishli tizimlar o‘zaro bog‘lanishi kerak.

Oltinchidan, vakolat, javobgarlik va rag‘batlantirish mezonlarini aniqlashtirish lozim. Har bir innovatsion tashabbus bo‘yicha mas’ul shaxs, bajarish muddati va kutilayotgan natija belgilanadi.

Yettinchidan, tashqi muhit va joriy etish natijalarini muntazam baholash taklif etiladi. Bozor sharoitidagi o‘zgarishlar bilan bir qatorda xarajatlar tafovuti, ishlarni bajarish muddati, qayta ishlash hajmi, mehnat unumdorligi va pul aylanishidagi o‘zgarishlar kuzatilishi kerak.

Mazkur yo‘nalishlarning o‘zaro bog‘liqligi muhimdir. Moliyaviy resurslar kadrlar va tashkiliy tayyorgarlik bilan ta’minlanmasa, innovatsiyaning amaliy qo‘llanishi cheklanadi. Monitoring ma’lumotlari qarorlarni tuzatishda ishlatilmasa, raqamli hisobning iqtisodiy ahamiyati to‘liq namoyon bo‘lmaydi.

Xulosa

Qurilish korxonalari boshqaruviga innovatsiyalarni joriy etish moliyaviy ta’minot, xodimlar malakasi, boshqaruv tuzilmasi, axborot sifati va investitsion

faollik kabi ichki omillar bilan belgilanadi. Raqobat, buyurtmachilar talabi, resurslar narxi, moliyalashtirish shartlari va institutsional muhit esa mazkur jarayonning tashqi sharoitlarini shakllantiradi. Ushbu omillar alohida emas, o‘zaro ta’sirda namoyon bo‘ladi.

Innovatsiyalar iqtisodiy mexanizmga xarajatlar hisobini aniqlashtirish, resurslar taqsimotini yaxshilash, axborot almashinuvini tezlashtirish va boshqaruv qarorlarini asoslash orqali ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Ayni paytda ularni joriy etish boshlang‘ich xarajatlar, moslashuv davri va tashkiliy risklarni yuzaga keltiradi. Shuning uchun kutilayotgan foyda joriy etishning umumiy xarajatlari va korxona imkoniyatlari bilan qiyoslanishi zarur.

Tahlil asosida innovatsion o‘zgarishlarni korxonaning muayyan boshqaruv muammosini aniqlashdan boshlash, tanlangan yechimni sinovdan o‘tkazish va natijalariga qarab kengaytirish taklif etiladi. Samaradorlikni baholash foyda bilan cheklanmasdan, tannarx, pul oqimlari, mehnat unumdorligi, muddat, sifat va resurslardan foydalanish ko‘rsatkichlarini qamrab olishi lozim.

Maqolada aniqlangan bog‘liqliklar nazariy-tahliliy xususiyatga ega. Omillarning ta’sir kuchini va takliflarning amaliy natijadorligini aniqlash uchun qurilish korxonalari bo‘yicha taqqoslanadigan ma’lumotlar asosida keyingi empirik tadqiqotlar o‘tkazilishi zarur.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Друкер П. Ф. Практика менеджмента. — М.: Вильямс, 2020.
2. Котлер Ф., Келлер К. Л. Маркетинг менеджмент. — СПб.: Питер, 2019.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития. — М.: Прогресс, 2007.
4. OECD. SME and Entrepreneurship Policy. — Paris: OECD Publishing.
5. Всемирный банк. Материалы по развитию малого и среднего предпринимательства.
6. Материалы и нормативно-правовые документы Республики Узбекистан в сфере развития предпринимательства и семейного бизнеса.
7. OECD/Eurostat. Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation. — 4th ed. — Paris: OECD Publishing; Luxembourg: Eurostat, 2018. — 256 p. — DOI: 10.1787/9789264304604-en.
8. OECD. The Digital Transformation of SMEs. — Paris: OECD Publishing, 2021. — 275 p. — DOI: 10.1787/bdb9256a-en.
9. EU BIM Task Group. Handbook for the Introduction of Building Information Modelling by the European Public Sector: Strategic Action for

Construction Sector Performance: Driving Value, Innovation and Growth. — 2017. — Elektron manba. — Murojaat sanasi: 21.09.2026.

10. Lean Construction Institute. What is Lean Construction? — Elektron manba. — Murojaat sanasi: 21.09.2026.

11. NBS. What is BIM? — Elektron manba. — Murojaat sanasi: 21.09.2026.